

DET HÄR ÄR ETT
STYRDOKUMENT

PLAN

Tillsynsplan avseende alkoholservering på restauranger, folköl, tobak, tobaksfria nikotinprodukter, e-cigarettor och påfyllningsbehållare inom detaljhandel - 2024

Handläggning av ansöknings- och anmälningsärenden, tillsyn av serveringstillstånd och tobakstillstånd, försäljning av folköl, tobaksfria nikotinprodukter, e-cigarettor och påfyllningsbehållare samt tillsyn av rökfria miljöer på restauranger och allmänna platser utförs inom miljö- och hälsoskyddsnämnden av tillståndsgruppen för alkohol och tobak inom det operativa tillsynsteamet mot osund konkurrens, enhet miljöenheten. Tillståndsgruppen är organisatorisk placerad på samhällsbyggnadsförvaltningen och arbetar på delegation från miljö- och hälsoskyddsnämnden i Botkyrka kommun.

LÅNGT
IFRÅN LAGOM

Dokumentkategori:	Normerande
Beslutat av:	Miljö- och hälsoskyddsnämnden
Antagen:	2023-12-11
Diarienummer:	MHN/2023:00085
Dokumentet gäller för:	Miljöenheten
Dokumentansvarig:	Miljöenheten
Ansvar för revidering:	Miljöenheten

BOTKYRKA
KOMMUN

PLAN

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Dnr: MHN/2023:00085

2023-12-11

Innehåll

Sammanfattning och bedömning	4
1. Tillsyn av serveringstillstånd	4
1.1 Förebyggande tillsyn	5
1.2 Inre tillsyn	5
1.3 Yttre tillsyn	6
2. Tillsyn av folköl.....	7
2.1 Tillsyn	8
3. Tillsyn enligt Lag (2018) om tobak och liknande produkter & lag (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter	8
3.1 Förebyggande tillsyn	9
3.2 Inre tillsyn	9
3.3 Yttre tillsyn	10
3.4 Rökfria miljöer.....	11
4. Behov av tillsyn	12
4.1 Beräkning av resurser	12
4.2 Uppföljning.....	14

PLAN

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Dnr: MHN/2023:00085

2023-12-11

Sammanfattning och bedömning

Miljö- och hälsoskyddsnämndens (nämnden) uppgifter omfattar både verksamhet av servicekaraktär och myndighetsutövning. Nämnden ansvarar för att med utgångspunkt från fullmäktiges riktlinjer samt regler inom bland annat miljöbalken, livsmedelslagen, tobakslagen och alkohollagen pröva frågor om bland annat anmälningar, små avloppsanläggningar, strandskydd, tobak, serveringstillstånd med mera.

En behovsutredning över tillsynsbehovet ska upprättas inom respektive ansvarsområde. Behovsutredningen ska avse en tidsperiod om tre år men ska ses över vid behov och minst en gång per år. Syftet med behovsutredningen är att påvisa vilket behov av tillsyn som finns inom kommunen samt hur mycket arbetstid tillsynen beräknas ta men även visa hela verksamhetens spännvidd. Detta för att lättare kunna bedöma vilka personalresurser som verksamheten kräver för att kommunens tillsynsansvar ska kunna genomföras och samtidigt ge underlag till den nämndens årliga kontroll-, tillsyns- och verksamhetsplanen.

Nämnden är ansvarig för en tydlig fördelning och prioritering inom och mellan sina verksamhetsområden i syfte att efterleva gällande lagstiftning. Nämnden ska regelbundet följa upp sin verksamhet i syfte att verksamheterna bedrivs ändamålsenligt och effektivt och medverka till en långsiktigt hållbar utveckling vilket innebär att nuvarande och kommande generationer ska tillförsäkras en hälsosam och god miljö.

Som övergripande och styrande dokument finns de nationella och regionala miljökvalitetsmålen. Kopplingen mellan tillsynen och miljökvalitetsmålen preciseras i lagar och förordningar

För att sammanfatta miljö- och hälsoskyddsnämndens tillsynsbehov har behovsutredningen utgått ifrån nämndens befintliga objektsregister, verksamhetssystemet Ecos, tidsredovisningsprogrammet TOJ, samt verksamhetens erfarenhet och kunskap om de olika branscherna som finns inom kommunen.

Den styrda och händelsestyrda verksamheten är nationellt styrd och nämnden har ett ansvar att utföra vissa uppgifter enligt reglementet.

1. Tillsyn av serveringstillstånd

Alkohollagen är en skyddslag med syfte att främja folkhälsan och minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar. På serveringsställen ska servering av alkoholhaltiga drycker ske under ordnade förhållanden. Serveringen får inte leda till problem med ordning och nykterhet.

Servering av starköl, vin, spritdrycker, andra jästa alkoholdrycker och alkoholdrycksliknande preparat får endast ske av den som meddelats serveringstillstånd enligt alkohollagen (2010:1622). Servering får bara ske i sådan omfattning och under sådana former att måttfullhet iakttas och att störningar på grund av oordning och onykterhet på serveringsställena undviks. De förutsättningar som gäller för att erhålla serveringstillstånd ska vara uppfyllda även efter det att tillstånd meddelats.

Kommunen har tillsammans med Polismyndigheten det primära tillsynsansvaret över att reglerna i alkohollagen följs av den som meddelats serveringstillstånd. Om missförhållanden upptäcks kan kommunen meddela en innehavare av serveringstillstånd en erinran, eller i allvarigare fall eller vid upprepade överträdelser, en varning. Kommunen kan även under vissa förutsättningar återkalla ett serveringstillstånd. Tillsynen avser såväl tillståndshavare med stadigvarande serveringstillstånd som tillståndshavare som meddelats tillfälligt serveringstillstånd. Serveringstillstånd kan avse servering till allmänheten eller slutna sällskap. I Botkyrka finns idag 43 serveringstillstånd.

Kommunens tillsyn består av förebyggande, inre samt yttre tillsyn.

1.1 Förebyggande tillsyn

Förebyggande tillsyn är kommunens arbete med information och utbildning samt att ta fram och följa en tillsynsplan för året. Kommunen har som mål att årligen erbjuda utbildning i ansvarsfull alkoholserving till Botkyrkas tillståndshavare samt sprida nödvändig information och rådgivning till kommunens krögare. Ambitionen är att samarbeta med andra kommuner kring utbildningar och informationsutbyte.

Som ett led i den förebyggande tillsynen ska samhällsbyggnadsförvaltningen genom tillståndsmyndigheten upprätthålla kontakt med branschen/krögarföreningen och myndigheter för att ge förutsättningar för ett utvecklat samarbete. Vidare ska formerna för dialog och samverkan med livsmedelskontroll, Polismyndigheten, räddningstjänsten, Skatteverket m.fl. ske med syfte att öka effektiviteten i tillsynsarbetet.

1.2 Inre tillsyn

Den inre tillsynen är av mer administrativ karaktär och är till för att säkerställa tillståndshavarens fortsatta ekonomiska och personliga lämplighet och att förutsättningarna för serveringstillstånd är fortsatt uppfyllda. Den inre tillsynen

genomförs vid behov och minst en gång per år. Inre tillsyn genomförs alltid när anmälan har inkommit om ändrade ägarförhållanden i bolag som har serveringstillstånd.

Vid inre tillsyn kontrolleras bland annat om det har skett någon ägarförändring i bolag som innehar serveringstillstånd eller om bolaget och dess företrädare har skulder hos kronofogden. Inre tillsyn inkluderar också kontroll av personlig och ekonomisk vandel och hur finansieringen av inköp i eller köp av rörelsen har gått till. I den inre tillsynen ingår även granskning av restaurangrapporter.

Vid inre tillsyn kontrolleras alltid:

- Förekomst hos Kronofogdemyndigheten
- Granskning av restaurangrapporter
- Närståendebolag
- Förekomst hos Polismyndigheten gällande brott eller misstanke om brott
- Förekomst hos Skatteverket gällande kontrollavgifter, betalningsuppsättningar och, omprövningsbeslut
- Kontroll genom kreditupplysningsverktyget Syna

1.3 Yttre tillsyn

Med yttre tillsyn avses den tillsyn som sker på serveringsstället, vilket innebär kontroll av att alkoholserveringen sker i enlighet med tillståndet och bestämmelser enligt alkohollagen och anslutande bestämmelser samt då det avser rökning på serveringsstället även lag om tobak och liknande produkter. Tillsynen kan ske av tillståndsgruppen enskilt eller i samverkan med andra myndigheter.

I Botkyrka kommun får alla stadigvarande serveringsställen tillsynsbesök minst en gång per år. Yttre tillsyn kan delas in i rutinbesök, påkallade besök eller uppföljningsbesök och sker dagtid, kvälls- eller nattetid. Nattklubbsverksamhet får tillsyn minst två gånger per år. Vid behov kan även andra serveringsställen få fler tillsynsbesök än en gång per år. De flesta tillsynsbesök sker under kvällstid samt på fredagar och lördagar då risken för överservering, ordningsstörande och servering till minderåriga är högre.

Vid besöken kontrolleras i första hand:

- Ordning och nykterhet
- Att ingen minderårig servereras alkoholdrycker

- Vem som är mottagare av dryckerna och antalet enheter/person
- Att serveringsansvarig finns på plats
- Att marknadsföringen av alkoholdrycker är måttfull
- Att lagad eller på annat sätt tillredd mat tillhandahålls. Vid stadigvarande tillstånd för servering till allmänheten kontrolleras att det finns ett varierat utbud av maträtter och hur länge mat erbjuds
- Prissättning och tillgång till lättdrycker
- Att servering sker i enlighet med tillståndet
- Hur alkoholdrycker registreras i kassaregistret och att kvitto erbjuds
- Animering/marknadsföring
- Om personalen är utbildad i ansvarsfull alkoholservering och dialog förs med tillståndshavare eller serveringsansvarig om utbildning som erbjuds.
- Antalet gäster
- Hur många gäster lokalen är anpassad för
- Om rökförbudet efterlevs på uteservering och i anslutning till entré eller andra ytor

Eventuella brister som upptäcks tas upp direkt med tillståndshavaren eller med serveringsansvarig om inte tillståndshavaren är på plats. Finns inte tillståndshavaren på plats meddelas tillståndshavaren om bristerna per brev eller via telefon. Vid allvarigare försummelse öppnas en tillsynsutredning.

Formerna för samverkan med bland andra Polismyndigheten, räddningstjänsten, Skatteverket m. fl. ska fortsätta att utvecklas.

Tillsynen ska alltid utföras av minst två personer, dels av säkerhetsskäl och dels för att kunna bestyrka uppgifterna i tillsynsrapporten.

2. Tillsyn av folköl

Den som bedriver detaljhandel med eller servering av folköl är enligt alkohollagen skyldig att anmäla detta till kommunen. Ett register över anmälda försäljare hålls av tillståndsmyndigheten, som också utövar tillsyn enligt alkohollagen. De som anmält till kommunen att de bedriver detaljhandel med eller servering av folköl ska själva utöva särskild kontroll, så kallad egenkontroll, över sin försäljning och ansvara för att det finns ett egenkontrollprogram. Ett sådant egenkontrollprogram är utövarens egen policy för att säkerställa att försäljningen bedrivs i enlighet med alkohollagens bestämmelser. Bland annat ska den innehålla uppgifter om utbildning av personal, vem som är försäljningsansvarig,

rutiner för ålderskontroll, riskanalyser m.m. Vid försäljning av folköl måste det också finnas matvaror till försäljning. Matvaror, eller då det är fråga om matservering, får endast säljas i en enligt livsmedelslagstiftningen godkänd livsmedelslokal. Med matvaror avses varor ur det vanliga livsmedelssortimentet.

2.1 Tillsyn

Kommunen för register över anmälda försäljningsställen och detta uppdateras kontinuerligt vid nya anmälningar eller om en verksamhet upphör med försäljningen. Tillsynens syfte är att säkerställa att grundvillkoren för försäljning uppfylls.

Tillståndsgruppen ska även kontinuerligt lämna information till berörda näringsidkare om gällande lagstiftning och vikten av egenkontrollprogram.

Tillsynen genomförs årligen tillsammans med tillsyn över tobaksvaror- och nikotinfria produkter. Samt i samband med tillsyn på serveringstillstånd. Vid tillsyn kontrolleras:

- Att försäljningsstället har ett egenkontrollprogram som är anpassat efter den egna verksamheten
- Att det finns tydlig information gällande åldersgräns
- Att försäljning av matvaror sker
- Att folkölen exponeras på rätt sätt i butiken
- Att marknadsföring av folköl sker på ett korrekt sätt

3. Tillsyn enligt Lag (2018) om tobak och liknande produkter & lag (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter

Lag (2018:2088) om tobak och liknande produkter (LTLP) började gälla 2019 och i samband med det fördes lagen om e-cigarett och fyllningsbehållare in i den nya tobakslagen. I lagen fördes det in regler om att tillstånd för försäljning av tobaksvaror i detaljhandel och i partihandel. Tillstånd krävs inte för försäljning av e-cigarett och påfyllningshållare, örtprodukter för rökning eller andra liknande produkter. Lagen är en skyddslagstiftning med det övergripande målet att motverka tobaksbrukets medicinska skadebiverkningar och att skydda folkhälsan. Genom lagstiftning, information, stöd och ett tobakspreventivt arbete vill staten förebygga och minska tobakskonsumtion bland barn och ungdom, uppmuntra till tobaksavvänjning och skydda mot skadeverkningar av passiv rökning. E-cigarett och påfyllningsbehållare kontrolleras även genom denna lagstiftning genom anmälningsplikt. Ett tillstånd för försäljning av tobaksvaror kan gälla för viss tid eller tills vidare.

I samband med införandet av LTLP utökades regleringen för rökfria miljöer och berör inhägnade platser utomhus huvudsakligen avsedda för idrottsutövning, på lekplatser som allmänheten har tillträde till och utanför entréer till exempelvis restauranger och butiker. Rökning har även förbjudits på uteserveringar på restauranger och andra serveringsställen liksom på utomhusområden i inrikes kollektivtrafik etc. Tidigare sanktioner i form av omhändertagande av tobak och försäljningsförbud har försvunnit. I stället har varning och återkallelse införts som nya sanktionsmöjligheter.

Kommunen utövar tillsyn enligt lag (2018:2088) om tobak och liknande produkter. Den som bedriver detaljhandel eller partihandel med tobaksvaror ska utöver att vara lämplig ekonomiskt och personligt utöva särskild kontroll enligt tobakslagen. En sådan kontroll ska dokumenteras i ett egenkontrollprogram som skickas in till kommunen. Egenkontrollprogrammet är likartat det som avser försäljning av folköl och bör därför se ut på ungefär samma sätt. Något krav på godkänd livsmedelslokal eller utbud av matvaror finns dock inte vid tobaksförsäljning. Även polismyndigheten har ett tillsynsansvar enligt LTLP.

Kommunen utövar även tillsyn enligt lagen om tobaksfria nikotinprodukter, Lag (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter. Lagen syftar till att begränsa de hälsorisker och olägenheter som är förenade med bruk av tobaksfria nikotinprodukter. För den som säljer tobaksfria nikotinprodukter gäller att en anmälan ska ske till kommunen. Ett egenkontrollprogram ska upprättas och lämnas in tillsammans med anmälan.

Tillståndsgruppen för ett register över försäljningstillstånd och anmälda försäljare enligt båda lagstiftningarna. Kommunens tillsyn består av förebyggande, inre samt yttre tillsyn.

3.1 Förebyggande tillsyn

Förebyggande tillsyn är kommunens arbete med information och utbildning samt att ta fram och följa en tillsynsplan för året. Samt genom att hålla och uppdatera register över försäljningsställen för tobak och anmälningspliktiga varor. Tillståndsgruppen gör även regelbundna stickkontroller för att säkerställa att grundvillkoren för försäljning uppfylls.

Förebyggande tillsyn sker även genom att kontinuerligt utveckla den samverkan som sker med andra myndigheter.

3.2 Inre tillsyn

Den inre tillsynen är lik den som utförs inom serveringstillstånd och är av mer administrativ karaktär. Även denna är till för att säkerställa att tillståndshavaren är fortsatt ekonomiskt och

personligt lämplig för att sälja tobaksvaror och att förutsättningarna för ett försäljningstillstånd fortfarande är uppfyllda. Den inre tillsynen genomförs vid behov och minst en gång per år. Inre tillsyn genomförs alltid när anmälan har inkommit om ändrade ägarförhållanden i bolag som har försäljningstillstånd.

Vid inre tillsyn kontrolleras bland annat om det har skett någon ägarförändring i bolag som innehar försäljningstillstånd eller om bolaget och dess företrädare har skulder hos kronofogden. Inre tillsyn inkluderar också kontroll av personlig och ekonomiskandel och hur finansieringen av inköp i eller köp av rörelsen har gått till.

Vid inre tillsyn kontrolleras alltid:

- Förekomst hos Kronofogdemyndigheten
- Närståendebolag
- Förekomst hos Polismyndigheten gällande brott
- Förekomst hos Skatteverket gällande kontrollavgifter, betalningsuppsättningar och
- Omprövningsbeslut
- Kontroll genom kreditupplysningsverket Syna

3.3 Yttre tillsyn

Med yttre tillsyn avses den tillsyn som sker på försäljningsstället, vilket innebär kontroll av att tobaksvaror sker i enlighet med tillståndet och bestämmelser enligt LTLP och anslutande bestämmelser. Tillsynen kan ske av tillståndsgruppen enskilt eller i samverkan med andra myndigheter.

I Botkyrka kommun får alla försäljningstillstållen tillsynsbesök minst en gång per år. Yttre tillsyn kan delas in i rutinbesök, påkallade besök eller uppföljningsbesök och sker dagtid, kvälls- eller nattetid. Vid behov kan även andra försäljningsställen få fler tillsynsbesök än en gång per år. De flesta tillsynsbesök sker under dagtid i butiker och på kvällstid på verksamheter som säljer vattenpipa.

Tillsyn av tobaksprodukter, elektroniska cigaretter och påfyllnadsbehållare och tobakfria nikotinprodukter samt folköl sker i så stor utsträckning som möjligt under samma besök.

Vid besöken kontrolleras i första hand:

- Att försäljningsstället har ett egenkontrollprogram anpassat efter den egna verksamheten

- Att produkter som omfattas av tillsynen har korrekt märkning och att förpackningarna har hälsovarningar och innehållsdeklaration
- Att försäljning inte sker till minderåriga
- Att det finns tydlig information gällande åldersgräns
- Att tobaksvaror exponeras på rätt sätt i butiken
- Att marknadsföring av tobaksvaror, elektroniska cigaretter och tobaksfria produkter sker på ett korrekt sätt

3.4 Rökfria miljöer

Tillsyn av rökfria miljöer utifrån LTLP sker av tillståndsgruppen på miljöenheten, samhällsbyggnadsförvaltningen.

Enligt Lag om tobak och liknande produkter (2018:2088) 6 kap 2-3 §§ är rökning förbjuden på följande lokaler:

1. I lokaler avsedda för barnomsorg, skolverksamhet eller annan verksamhet för barn eller ungdom samt på skolgårdar och på motsvarande områden utomhus vid förskolor och fritidshem,
2. I lokaler som är avsedda för hälso- och sjukvård,
3. I lokaler som är avsedda för gemensamt bruk i bostäder och inrättningar med särskild service eller vård,
4. På färdmedel i inrikes kollektivtrafik eller i lokaler eller andra utrymmen som är avsedda att användas av den som reser med sådana färdmedel och på motsvarande områden utomhus,
5. I restauranger och andra serveringsställen,
6. I andra lokaler än sådana som avses i 1-5 när en allmän sammankomst eller en offentlig tillställning som avses i 2 kap 1-3 §§ ordningslagen (1993:1617) anordnas och i lokaler som är avsedda att användas av den som deltar i sammankomsten eller tillställningen,
7. I andra lokaler än sådana som avses i 1-6 om allmänheten har tillträde till lokalerna,
8. På inhägnade platser utomhus huvudsakligen avsedda för idrottssammanhang,
9. På lekplatser som allmänheten har tillträde till och
10. Vid entréer till sådana lokaler och andra utrymmen som avses i 1-7 som allmänheten har tillträde till

3 § I hotell och andra inrättningar där tillfällig bostad yrkesmässigt upplåts, ska i ett visst antal av de rum eller liknande som upplåts rökning vara förbjuden. I fråga om

sovkupéer och andra utrymmen som upplåts för tillfällig bostad på färdmedel i inrikes kollektivtrafik gäller istället 2 § 4.

Tillståndsgruppen ska prioritera skolor och restauranger i sin tillsyn av rökfria miljöer. Tillsynen sker genom oanmälda inspektioner samt genom samtal med rektorer om verksamhetens eget arbete för en rökfri skola. Tillsyn av restauranger sker ofta i samband med tillsyn av serveringstillstånd eller under samverkan med andra myndigheter.

Tillsyn sker även av andra rökfria områden i samband med klagomål eller när det av andra skäl är befogat att prioritera dessa.

4. Behov av tillsyn

4.1 Beräkning av resurser

Årsarbetskrafter 2023

En årsarbetskraft har för år 2023 beräknats till 1200 timmar och ungefär 450 timmar går till arbetsuppgifter som inte har med faktisk tillsyn att göra utan avser administrativ tid, exempelvis rådgivande telefonsamtal, möten, utbildningar, utvecklingsarbete och konferenser.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har i sin tillsyns- och verksamhetsplanering hittills räknat på att varje årsarbetskraft genererar 2000 timmar (enligt SKRs schablon). I Botkyrka behöver årsarbetstiden ändras till 1950 timmar då veckoarbetstiden är 39 timmar per vecka och inte 40 timmar som schablonen säger.

För miljö- och hälsoskyddsnämndens verksamhet för 2024 beräknas varje årsarbetskraft om 1950 timmar innehålla 1200 timmar per år för faktisk handläggningstid, 450 timmar för övrigt arbete (service, rådgivning, administration) och 300 timmar för frånvaro som exempelvis semester, vård av barn eller sjukdom. I procent innebär det att 61,5 % har beräknats för handläggning och 38,5 % för övrig tid.

PLAN

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Dnr: MHN/2023:00085

2023-12-11

I tabellen nedan visas den beräknade årsarbetstiden för en årsarbetskraft i Botkyrka kommun.

Tabell 1. Beräkning av en miljöinspektörs årsarbetstid på Botkyrka kommun.

Typ av tid	Kommentar	Antal timmar/år/person
Total årsarbetstid	Inkl. sjukdom och ledighet	1950
Semester och helgdagar, sjukdom, VAB, frånvaro	Genomsnitt/årligen	300
Administration och övrig tid	Kompetensutveckling Externt och internt samarbete APT, facklig tid, introduktion, externa projekt, nätverksträffar Systemadministration Verksamhetsplanering Verksamhetsutveckling, kvalitetsarbete, förändringsarbete.	450

Tabell 2. Beräkning av den tillsyn som tillståndsgruppen måste utföra enligt lag

Typ av tid	Antal	Timmar	Tid/verksamhet
Serveringstillstånd	43	500	
Tobakstillstånd	46	184	4
E-cigarett & påfyllnadsbehållare	41	82	2

PLAN

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Dnr: MHN/2023:00085

2023-12-11

Tobaksfria nikotinprodukter	41	82	2
Rökfria miljöer – skolor		100	2
Folköl	35	70	2
Totalt	207	1018	-

4.2 Uppföljning

Tillståndsgruppens tillsynsarbete ska årligen följas upp. Utgångspunkten för uppföljningen är verksamhetens tillsynsplan. Uppföljning ska ske genom löpande dokumentation utifrån tillsynsplanen av ärenden, tillsyn och insatser. Tillsynsplanen ligger till grund för verksamhetens årsrapport. Årsrapporten visar verksamhetens omfattning, hur tillsynsplanen följts, eventuella avvikelser och resultat, såväl ekonomiskt som verksamhetens syfte och innehåll. Tillsynsplanen ligger även till grund för utveckling av verksamheten kommande år.